ERDEK BALLIPINAR KÖYÜ BALLIPINAR (MERYEM ANA) KİLİSESİ'NİN KORUNMASI VE YENİDEN İŞLEVLENDİRİLMESİ ¹

CONSERVATION AND RE-FUNCTIONING OF THE BALLIPINAR (VIRGIN MARY) CHURCH IN THE BALLIPINAR VILLAGE OF ERDEK DISTRICT

Özlem KÖPRÜLÜ BAĞBANCİ¹, Bilal BAĞBANCİ², Feyza AKSOY³

¹⁻² Bursa Uludağ Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü, Bursa / Türkiye

³ Aksoy Mimarlık, Bursa / Türkiye

ORCID ID: 0000-0003-2335-7371¹, 0000-0001-9050-4488², 0000-0002-1103-1756³

Öz: Amaç: Bu makalede Maliye hazinesi mülkiyetinde olan Kültür ve Turizm Bakanlığı'na tahsisli Ballıpınar Kilisesi'nin korunması ve yeniden işlevlendirilmesine yönelik gerçekleştirilen çalışmalar evrensel koruma ilkeleri çerçevesinde ele alınmıştır. **Yöntem:** Yapının kitabesinde yer alan bilgiye göre 1895 yılında inşa edildiği bilinen yapının mevcut durumu belgelenmiş, benzer dönem örnekler ve yapıdan gelen izler değerlendirilerek restitüsyon projesi, yapısal değerlendirme, malzeme sorunları ve yapının yeni işlevine göre koruma projesi hazırlanmıştır. **Bulgular:** Köyün merkezinde bulunan yapının mimari özellikleri, kültürel ve ekonomik değeri yapıyı önemli ve değerli kılmaktadır. Yapının gerek köy, gerekse de Erdek için önemi büyüktür. 19.yy'ın sonlarında inşa edilen Ballıpınar Kilisesi; Rum Ortodoks kilise mimari özelliklerini yansıtmakta olup korunarak yeniden işlevlendirilmesi gereken önemli bir kültürel mirasımızdır. **Sonuç:** Plan ve cephe düzenlemeleri açısından Geç Osmanlı dönemi Rum Ortodoks kiliselerinin mimari özelliklerini yansıtan Ballıpınar Kilisesi; kültürel bir değer olarak korunması gerekli önemli bir kültür varlığı, özgün bir mimari eserdir. Yapının özgün cephesi, plan ve elemanları korunarak, dönemin ruhunu yansıtacak şekilde restorasyonun yapılması ve gelecek kuşaklara aktarılması; mimarlık tarihi ve kültürel değerler açısından önemli bir katkı olacak, terk edilen ve yıkılma durumunda olan diğer yapılar için de örnek oluşturacaktır.

Anahtar Kelimeler: Rum Ortodoks Kilisesi, Kagir Yapılar, Koruma

Abstract: Aim: In this article, the works carried out for the conservation and re-functioning of the registered Ballıpınar Church, which is owned by the Ministry of Treasury and Finance and allocated to the Ministry of Culture and Tourism, are discussed within the framework of universal conservation principles. **Method:** According to the information in the inscription of the building that it was built in 1895, the current situation of the building was documented, the similar period samples and traces from the building were evaluated and restitution project, structural assessment, material problems and conservation project were prepared according to the new function of the building. **Results:** The architectural features, cultural and economic value of the building which is in the center of the village make the building important and valuable. The structure is of great importance for both the village and Erdek. Ballıpınar Church, built in the late 19th century, The Greek Orthodox church reflects its architectural features and is an important cultural heritage that needs to be preserved and re-functionalized. **Conclusion:** The Ballıpınar Church, dated 1895, reflects the architectural features of the Greek Orthodox churches of the late Ottoman period in terms of plan and façade arrangements. It is an original architectural building, an important cultural asset that must be preserved as a cultural value. The original façade, plans and elements of the building have been preserved and restored to reflect the spirit of the period and transferred to future generations. It will be an important contribution in terms of architectural history and cultural values and will set an example for other buildings that are abandoned and in ruins.

Key Words: Greek Orthodox Church, Masonry Structures, Conservation

Doi: 10.17365/TMD.2019.3.5

- (1) **Sorumlu Yazar - Corresponding Author:** Özlem KÖPRÜLÜ BAĞBANCİ (Doç. Dr., Assoc. Prof), Bursa Uludağ Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü, Bursa / Türkiye, okoprulu@uludag.edu.tr, Geliş Tarihi / Received: 02.01.2019, Kabul Tarihi / Accepted: 12.11.2019, Makalenin Türü: Type of Article (Araştırma – Uygulama / Research -Application), Çıkar Çatışması / Conflict of Interest: Yok / None, Etik Kurul Raporu / Ethics Committee: Yok / None

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:455 K:345

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GİRİŞ

Tarihi çevreler, geçmişten günümüze ulaşmış olan yerleşmeleri ve kalıntıları kapsamaktadır. Görünümleriyle hayranlık uyandıran tarihi çevreler; farklı üslupları ve biçimleri ile günümüzü anlamamızı ve kendimizi tanımamızı sağlamaktadır (Semerci ve Uğur, 2017: 239). Kentlerimizin coğrafi ve topoğrafik verileri, doğal ve iklimsel bileşenleri, yerel malzeme özellikleri, yerleşim ve yaşam kültürü gibi pek çok bölgesel özellikleri birbirinden farklılık gösterir. Bir kentin kimliği, kentin doğal çevre verileri ile o bölgede yaşayan toplumun ekonomik, sosyolojik ve kültürel faktörlerinin bütünleşmesi neticesinde oluşur. Kent kimliğini oluşturan bu bileşenler, içinde bulundukları dönemin özelliklerini yansıtırken, süreç içerisinde yaşanan değişiklikleri de günümüze taşırlar (Benli ve Özer, 2018: 92).

Araştırmacı yazar Dr. Akilas Milas'ın "Propontida" adlı eserinde Yorgo Kalfopoulos tarafından yapılan Türkçe çevirilerde bölge tarihi hakkında bilgilere ulaşılmaktadır. Bu bilgilerden köyün ilk adının Langada olduğu anlaşılmaktadır¹. Sırasıyla Kocaburgaz ve Ballıpınar adlarını alan köyde mübadele öncesi Rumlar yaşamıştır.

Osmanlı döneminde Hıristiyanlara ait dini yapıların inşa faaliyetlerinde uyulması gereken

zorunlu kurallara vardır (Ercan, 1990: 124). Özellikle Tanzimat dönemine kadar olan süreçte tartışmasız uygulanan kurallara önemli sınırlamalar içermektedir. Bu döneme kadar yeni kilise inşa edilmesi yasaklanmıştır. Yeni kilise inşa edilmesine ilişkin yasak, Osmanlı dönemindeki Rum Ortodoks kiliselerinin, Bizans dönemindeki kiliseler üzerinde yer almaları zorunluluğu getirirken; aynı zamanda onların devamı olma özelliğini de kazandırmıştır (Karaca, 2008: 645). Tanzimat ve Islahat Fermanları ile de bu haklar genişletilmiştir (Pekak, 2009: 177). Nitekim Ballıpınar Kilisesi'nin kuzeyinde, yapıya paralel farklı bir parselde yer alan daha küçük boyutlarda olan ve büyük oranda yıkılmış ikinci bir kilisenin varlığı dikkat çekmektedir. 3 Kasım 1839'da ilan edilen Tanzimat Fermanı ile Osmanlı uyruğunda bulunan herkes bir "millet" tanımında toplanmıştır. Kiliselerden toplanan vergiler kaldırılmış, dinsel topluluklara kendilerini yönetebilme, okul ve ibadet yerlerini inşa edebilmeleri sağlanmıştır (Karaca, 2008: 52). 18 Şubat 1856 Islahat Fermanı, daha önce azınlıklara verilen imtiyazları ve eşitlikleri genişletmiştir. Eğer bir yerleşim yerinde ki halkın çoğunluğu aynı mezhebe mensupsa kilise, okul, hastane, mezarlık gibi yerlerin tamirinde zorluk çıkarılmamış, ancak yapıların yeniden yapılması gerekiyorsa Babıali'nin izni ile yapılabilmektedir (Karaca, 2008: 53).

1 <http://ozansanatevi.blogspot.com.tr/2012/02/akilas-milas-propontida-cevirisi.html>

1922 yılında Büyük Taarruz sonucu yaklaşık 1.000.000 Rum Yunaniistan’a göç etmiştir. Lozan Konferansı’nda Türkiye Cumhuriyeti ve Yunaniistan arasında imzalanan ‘Yunan ve Türk Halklarının Mübadelesine İlişkin Sözleşme ve Protokol’ ün imzalanmasıyla kalanların durumu netleşmiştir. Buna göre; yaklaşık olarak 350.000 Müslüman Türk ve 200.000 Hristiyan Rum zorunlu göçe tabi tutulmuştur (Bozdağlıoğlu, 2014: 10). 1923 yılındaki Lozan Antlaşması’ndan sonra Batı Trakya’daki Müslümanlar ile İstanbul dışındaki Rumlar arasında mübadele gerçekleştirilmiştir (Öksüz, 2006: 21, 22, 85, 86). Erdek ve çevresindeki köylere Türk-Müslüman nüfus yerleştirilmiştir. Kilise, köy halkı tarafından bir dönem cami olarak kullanılmış olsa da, köye yeni bir caminin yapılmasıyla terk edilmiş, zamanla çatısının çökmesiyle kullanılamaz duruma gelmiştir.

Koruma; bir kültürel varlığın geçmişi, bugünü ve geleceğini ilgilendiren kararlar bütünüdür. Yapı ile ilgili olarak, Bursa Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü’nün arşivinde bulunan yazılı ve görsel kaynaklar incelenmiştir. Erdek Belediyesi arşivlerinden yararlanılarak; yapının bulunduğu yerin halihazır haritası ve imar planları elde edilmiştir. Bazilikal planlı Rum Ortodoks kiliselerine ait yapılmış olan lisansüstü tezleri incelenerek, kütüphane ve arşiv taramaları yapılmıştır. Köyde yaşayanlar ile sözlü görüşmeler ya-

pılmış ve yapının geçmişi hakkında bilgiler edinilmiştir. Yapının en iyi şekilde korunarak yeniden işlevlendirilmesi için evrensel koruma kuramları çerçevesinde analitik çalışmalar sistematik bir şekilde ele alınarak yapının geleceğe güvenle aktarılmasına çalışılmıştır. Yapının işlevini yitirmiş olması ve özgün öğelerinin bulunmaması nedeniyle, ikonastasis, ambon, despot koltuğu ve ahşap oturma koltukları gibi litürjik öğelerin yeniden yapılması uygun görülmemiş; sadece yapıdaki mevcut olan izleri korunmuştur. Yerel yönetimin ve halkın olumlu tutumları Ballıpınar Köyü’nün yakın gelecekte daha iyi korunabileceğine dair inancı güçlendirmektedir.

AMAÇ

Tarihi atmosferi ile hızla gelişen kültür ve doğa turizmi ile Ballıpınar Köyü Erdek’in özel yerleşimlerinden biridir. Bu çalışmanın amacı; Ballıpınar Kilisesi’nin belgelenmesi, yapıda süreç içinde ortaya çıkan hasar analizlerinin belirlenmesi, Osmanlı döneminde inşa edilen Rum Ortodoks kiliselerinin özgün tasarım özelliklerini yansıtacak şekilde önemli bir kültür varlığı olan yapının korunarak yaşatılması amaçlanmıştır.

KAPSAM

Çalışılan yapı; kültürel ve güncel ekonomik değerlere sahiptir. Kültürel değerler kapsamında; belge, özgünlük ve enderlik değerlerine; güncel ekonomik değerler kapsamında

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:455 K:345

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ise ekonomik, işlevsel, eğitim, sosyal ve politik değerlere sahiptir (Feilden ve Jokilehto, 1998: 18-20).

Çalışma kapsamında Rum Ortodoks kilise mimarisi hakkında literatür araştırması yapılmış, arşivlerden yapıya ait eski fotoğraflar elde edilmiş, yapının mevcut durumu belgelenmiş, karşılaştırmalı dönem analizleri yapılarak restitüsyon projesi hazırlanmış, yapıda görülen sorunlar tespit edilerek; evrensel koruma kararları doğrultusunda müdahale önerileri geliştirilmiş ve yapıya yeni bir işlev verilerek yapının geleceğe taşınmasına çalışılmıştır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bazilikal plan tipine sahip Ballıpınar Kilisesi'nin iç ve dış ölçümleri total station ölçüm aleti ile yapılmıştır. Yapının ve yakın çevresinin fotografik belgelenmeleri yüksek çözünürlükte profesyonel dijital fotoğraf makinesi kullanılarak yapılmıştır.

Yapının tarihçesi, yapı tekniği, malzeme ve taşıyıcı sistem özellikleri araştırılmıştır. Yapıda görülen bozulmalar tespit edilmiştir. Yapıya ait tüm yazılı, görsel kaynaklar taranarak sözlü bilgiler elde edilmiştir. Yapıdan gelen izler, karşılaştırmalı çalışmalar ve elde edilen tüm arşiv çalışmaları sonucunda yapının ilk durumu hakkında bilgiler elde edilmiştir. Tüm bu veriler doğrultusunda yapısal değer-

lendirme, malzeme sorunları ve yapının yeni işlevine göre koruma projesi hazırlanmıştır.

ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Araştırmanın en önemli problemi mübadele sonrası terk edilen ve bakımsızlık nedeniyle yok olma tehlikesi ile yüz yüze olan Rum Ortodoks kiliselerinden biri olan Ballıpınar Kilisesi'nin belgelenmesi ve korunmasıdır.

ARAŞTIRMANIN KISITLARI

Kilisenin etrafında bulunan ahşap ve betonarme konutlar; yapının kent dokusu içinde sıkışıp kalmasına neden olmuştur. Bu durum kilisenin ve kilisenin çevresinde bulunan diğer yapıların özgün vaziyet planları hakkında yeterli bilgi sahibi olunmasını olumsuz yönde etkilemiş olsa da; yapının mekânsal özellikleri, yapı elemanları ve kullanılan yapı malzemelerine ilişkin kısıtlara rağmen yapıdan gelen izler, eski fotoğraflar ve karşılaştırmalı analizler yardımıyla yapının özgün hali hakkında veriler elde edilebilmiştir.

KURAMSAL ÇERÇEVE

Korumanın temel amaçlarından biri; geçmişten günümüze gelen kültürel birikim ve değerlerin, özgünlüklerinden ödün vermemeksiniz, zamanla farklılaşan değer ve değer yargılarıyla ortak bir payda oluşturarak sağlıklı yaşam çevrelerinin oluşumunu sağlamaktır (Kiper, 2006: 18). 1994 tarihli Nara Özgünlük Belgesi; “*kültür ve kültür mirası*

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:455 K:345

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

çeşitliliğini, tüm insanlık için, yeri dolduramaz bir duygu ve düşünce zenginliği olarak tanımlamakta; temel bir özellik olarak kabul görmesi gereken bu çeşitliliğin, yalnız korunması değil, geliştirilmesi de insanlığın gelişimi için büyük önem taşıdığını kabul etmektedir. Bir anıtın ya da sitin doğasına ve kültürel bağlamına bağlı olarak; özgünlük yargısının tasarım ve biçimi, malzeme ve nesneyi, kullanım ve işlevi, gelenek ve teknikleri, konum ve yerleşimi, ruh ve anlatımı, ilk tasarım ve tarihsel evrimine bağlı olduğunu² belirtmektedir. Kültürel miras ile ilgili ilişki kurmak ve ondan faydalanmak çok boyutlu bir etkileşimi içermektedir. 2005 yılında Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen Toplum İçin Kültürel Mirasın Değeri Çerçeve Sözleşmesi³ ya da kısaca Faro Sözleşmesi olarak bilinen sözleşmede; “herkesin başkalarının haklarına ve özgürlüklerine saygı gösterdiği sürece, istediği kültürel miras ile ilişki kurma, ondan yararlanma ve onu gelecek kuşaklara aktarma hakkı olduğu” belirtilmiştir. Benzer şekilde 2015 yılında Avrupa Konseyi Bakanlar Kurulu toplantısında kabul edilen Namur Bildirgesi’nde de “kültürel mirasın, kimliği oluşturan ana bileşenlerden olduğu,

kamunun yararlandığı ve gelecek nesillere iletilmesinin herkesin ortak sorumluluğu olduğuna” vurgu yapılmıştır⁴.

Tarihi çevrelerde yapılan koruma planlarının geçmiş ve günümüz arasındaki dengeyi koruyabilmeleri gerekir. 1987 tarihli Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması Tüzüğü (Washington Tüzüğü); “tarihi kent bölgeleri ve kentin tümü ile uyumlu bir ilişki içinde olması gerektiğine” vurgu yapmaktadır⁵. Benzer şekilde 2011 tarihli Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması ve Yönetimiyle İlgili Valetta İlkeleri; “mekansal, görsel, sosyal ve işlevsel yönden uygun mimari müdahalelerin temelinde tarihi değerlere, düzenlere ve katmanlara saygılı olunması gerektiği” ifade edilmektedir⁶. Tarihi çevrelerde turizm; kültürel mirasın korunmasında olumlu bir güç olarak değerlendirilmektedir. 1999 tarihli Uluslararası Kültürel Turizm Tüzüğü; “iç ve uluslararası turizmin, başka toplumların yalnız geçmişten kalan izleri ile ilgili değil, günümüz yaşamı hakkında da sunduğu özel deneyimle, kültürel alışverişin başta gelen araçlarından biri olmayı sürdürdüğünü” belirtmektedir⁷.

2 http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0756646001536913861.pdf

3 <http://www.europanostra-tr.org/files/file/Farokonvansiyonu.pdf>

4 <https://rm.coe.int/16806a89ae>

5 http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0627604001536681570.pdf

6 http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0592931001536912260.pdf

7 http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0300983001536913522.pdf

Değişimin kaçınılmaz olduğu günümüzde, tarihi çevre ya da yapıların korunması, kullanımlarının sürekliliği için yeni işlevlerle donatılmaları gerekmektedir. Koruma uygulamalarında kültür varlıklarının yenilenemeyen birer kaynak oldukları kabul edilmekte ve en az müdahale ile ayakta kalmaları sağlanmaktadır. Kültür varlığının korunması ile işlevsel değişim arasında doğru bir dengenin kurulması gerekmektedir. Yeniden kullanımın hedefi kültür varlığının taşıdığı tarihi, estetik, özgünlük gibi değerlerini kaybetmeden yaştırmaktır (Ahunbay, 2013: 49-53).

Mübadele sonrası bir süre cami olarak kullanılan ve yeni bir caminin yapılmasından sonra terk edilen Ballıpınar Kilisesi'nin korunarak yaşatılabilmesi için ulusal ve uluslararası koruma ilkeleri yol gösterici olmuştur.

Ballıpınar Köyü Tarihçesi

1924 Mübadelesi öncesinde *-ilk ismi Langa-da ve sırasıyla Kocaburgaz ve Ballıpınar-* adlarını alan köyde Rumlar yaşamıştır. 30 Ocak 1923 tarihinde imzalanan Mübadele Sözleşmesi kapsamında Erdek ve çevresindeki köy-

lere Yunaniistan'dan Türk-Müslüman nüfus yerleştirilmiştir. Pomaklar'dan oluşan halkın Müslüman olması nedeniyle bölgede bulunan kiliseler işlevlerini yitirmiş ve kullanılmamıştır.

BULGULAR

Yapının Mülkiyet Durumu ve Tarihçesi

Balıkesir ili, Erdek ilçesi, Ballıpınar Mahallesi, 147 ada, 5 parselde yer alan Ballıpınar Kilisesi Maliye hazinesi mülkiyetinde olup Kültür ve Turizm Bakanlığı'na tahsislidir. Ballıpınar Kilisesi, BKTVKK tarafından 11.08.1989 tarih ve 663 sayılı karar ile tescil edilmiştir.

Kilisenin batı duvarı giriş kapısı üzerinde bulunan kitabeden kilisenin adının Meryem Ana Kilisesi olduğu ve 1895 yılında inşa edildiği anlaşılmaktadır (Şekil 1, 2)⁸. Kitabede yazılanlar şöyledir:

⁸ Kitabenin çevirisi; Lozan Mübadilleri Vakfı'ndan Sefer Güvenç aracılığıyla yapılmıştır.

Η ΚΟΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

1895

ΤΗΝ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΚΑΙ ΟΜΟΘΥΜΟ ΣΥΜΠΡΑΞΕΙ ΠΑΝΤΩΝ ΤΩΝ ΕΥΣΕΒΩΝ
ΤΕΚΝΩΝ ΤΗΣ ΛΑΓΓΑΔΟΣ ΑΝΔΡΩΝ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΟΝΟΚΟΙΜΗΘΗ Ο ΝΑΟΣ
ΠΡΟΣ ΔΩΡΟΝ ΚΑΙ ΔΙΝΟΝ ΤΟΝ ΠΑΝΤΑΝΑΚΤΟΥ.

Tercümesi:

Meryem Ana'nın Ölümü (kilisenin adı)

1895

Bu kilise tüm Langado halkının erkek ve kadınların katkılarıyla Yüce Tanrıya hediyesi olarak yapılmıştır.

Kilise; günümüzde köyün adı ile anılmaktadır. Köye yeni bir cami inşa edilene kadar cami olarak kullanılmıştır. Tescil fişinde yer

alan bilgiye göre bir dönem samanlık ve hayvan barınağı olarak kullanılan yapı günümüzde kullanılmamaktadır.

Şekil 1. Yapının 22.09.1987 Tarihli Giriş Cephesi Fotoğrafı (BKVKBK arşivi)

Şekil 2. Ballıpınar Kilisesi Kitabesi

Yapının Konumu ve Çevresel Özellikleri

Kilise; kendi parselinin tamamına oturmakta olup iki katlı konutların arasına sıkışmış bir konumdadır. Yapının kuzey cephesine bitişik bir konut ve müstemilatı, doğusunda ve güneyinde dar bir sokak ve sokağa yakın mesafede

konutlar ve giriş cephesinin önünde ise küçük bir meydan bulunmaktadır. Ayrıca kilisenin kuzeyinde, yapıya paralel farklı bir parselde yer alan daha küçük ebatlarda büyük oranda yıkılmış ikinci bir kilise bulunmaktadır (Şekil 3).

Şekil 3. Kilisenin Köy İçindeki Konumu⁹

⁹ www.haritamap.com/yer/ballipinar-koyu-yolu-erdek 16.05.2017

Yapının Plan, Cephe, Yapım Tekniği ve Malzeme özellikleri

Plan Özellikleri:

Kilisenin etrafı konutlarla çevrilmiş olduğu için köyün içinde sıkışmış bir durumdadır.

Yapının doğu-batı yönünde uzanan kilisenin batı cephesi küçük bir meydana bakmaktadır. Kiliseye ana giriş bu meydana, yapının batı cephesinden sağlanmaktadır (Şekil 4).

Şekil 4. Kilisenin Vaziyet Planı

Ballıpınar Kilisesi günümüzde ne yazık ki terk edilmiş bir durumda olduğu için yapının dört tarafını saran kâgir dış duvarlar dışında,

iç mekânında hiçbir bölücü duvar günümüze ulaşamamış, tüm yapı öğeleri, eşya ve donanım yok olmuştur (Şekil 5).

Şekil 5. Yapının İç Mekanına Ait Fotoğraf

Yapı; doğu-batı yönleri doğrultusunda dik-dörtgen planlı üç nefli bazilikal plan şemasına sahiptir. Kilise; batı yönünde 13,06 m,

kuzey yönünde 19,88 m, doğu yönünde 13,06 m ve güney yönünde 19,82 m'dir (Şekil 6).

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:455 K:345

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 6. Yapının Zemin Kat Planı

Dairesel planlı tek apsisli kilisenin apsisinin yanlarında simetrik nişler bulunmaktadır (Şekil 7). Neflerin arasında çoğu yerde bulunan

kare kesitli, bağdadi çıta üzeri kireç harç sıvalı ahşap sütunlar yer almaktadır.

Şekil 7. Kilisenin Apsis Yönüne Bakan Kesiti

Günümüzde tamamen yok olmuş olan galeri katı, girişin üzerinde batı yönünde bulunmaktadır. Girişin sol tarafında (kuzey duvarında) izleri bulunan merdivenle ulaşılan galeri katı-

nın varlığı, duvarlardaki döşeme ve merdiven izleri ile duvarlarda görülen metal bağlantı elemanlarının varlığından anlaşılmaktadır (Şekil 8).

Şekil 8. Kilisenin Boyuna Kesitinde Galeri Katının İzleri

Yapının batı cephesinde, ortada çift kanatlı ahşap kapıları olan ana girişinden başka, ku-

zey cephesinde iki adet, güney cephesinde bir adet olmak üzere toplam üç adet daha gi-

riş kapısı bulunmaktadır. Cepheelerde üç ayrı düzlemde bulunan pencereler; içte sıvalı, dışta ise mermer söve ile çevrilidir. Tüm pencere boşlukları yatay akslarda duvarlarda yapının içine doğru genişlemektedir. Dıştan tavanlarının sıvalı basık ahşap tonoz olduğu, tonoz üzerinin ise ahşap kırma çatı ile örtülü olduğu, yapıdaki izlerden ve sadece girişin kuzeyindeki nefin üzerinde kalmış olan kısmi üst örtüden görülmektedir.

Cephe Özellikleri

Ballıpınar Kilisesi'nin ana girişinin yer aldığı batı cephesi; kilise ve çevresindeki yapıların bulunduğu meydana, güney cephesi; dar bir köy sokağına, doğu cephesi 6 parselde bulunan evin bahçesine bakmaktadır. Kuzey

cephesi ise 3 parseldeki yapı ile bitişik olup kısmi olarak kapalıdır. Kilisenin batı ile doğu cepheleri, kuzey ile güney cepheleri yaklaşık benzer boyutlardadır.

Yapının batı cephesi; kilisenin ana girişinin olduğu cephedir. Yatayda 13,06 m ölçüsünde olan batı cephesinin en yüksek noktası 9,22 m kotundadır. Cephenin orta aksında kiliseye girişi sağlayan 1,63 m x 2,59 m açıklık ölçüsünde ana giriş kapısı boşluğu yer almaktadır. Giriş kapısına günümüzde mevcut zemin kotundan 0,57 m yüksekte yer alan iki mermer basamakla ulaşılabilir. Kapı boşluğunun her iki yanında alt kademede mermer söveleri olan kareye yakın dikdörtgen pencereler bulunmaktadır (Şekil 9).

Şekil 9. Yapının Giriş Cephesi

Kapı boşluğunun üzerinde; kemerli formda, mermer söveleri olan yaklaşık 0,97 m x 1,95 açıklık ölçüsüne sahip bir adet, yanlarında ise yaklaşık 0,76 m x 1,29 m açıklık ölçüsüne sahip iki adet pencere boşluğu daha vardır. Bu pencereler batı cephe duvarının arkasında kemerli formdadır. En üst kademede ise haçvari şekilli dairesel mermer söve arkasında pencere boşluğu bulunmaktadır. Bu boşluk cephe duvarının arkasında yaklaşık 0,77m x

0,55 ölçülerinde dikdörtgen bir pencere boşluğu olarak görülmektedir. Girişin güneyinde ön duvara bitişik beton çeşme yer almaktadır. Dairesel kapının üstünde mermer levha üzerinde büyük harfle kısmen okunabilen bir kitabe vardır. Kat arasında ve subasman hizasında mermer kat silmeleri mevcuttur. Bu cephede ve diğer tüm cephelerde metal kılıç demirleri bulunmaktadır (Şekil 10).

Şekil 10. Cephedeki Metal Kılıçlar

Üst kottaki pencerelerden de geçen ve cephe boyunca devam eden sıvalı ve şaşırtmalı tuğla örgülü kirpi saçağa benzeyen kat silmesi mevcuttur. Batı cephesinin beşik çatının eğimini izleyen saçak hizasında da sıva altında

yatayda giden iki sıra delikli tuğla saçak silmesi ve sıvalı ve şaşırtmalı tuğla örgülü kat silmesi bulunmaktadır. Cephenin tamamı taş kaplama görünümü verilen kalın bir sıva tabakası ile örtülüdür. Yer yer özellikle alt

kademelerde giriş kapısı hizasında bölgesel olarak sıvalar dökülmüş ve sıva altında taş, mermer bloklar, irili ufaklı tuğla parçaları ve birkaç tane devşirme mermer sütunlar duvar dokusunda bulunmaktadır. Kalın sıva tabakası üzerine metal bir kalıpla yapıldığı düşünülen bu şekiller yapıya kesme taş ile inşa edilmiş görünümü vermiştir. Kapının üstüne denk gelen hizada, alt pencere üstlerinde, üst pencere altlarında pencere hizalarına kadar olan kısımlarda yapılmış çapraz motifler yer almaktadır. Bu cephede ve diğer tüm cephelerde metal kılıç demirleri bulunmaktadır.

Yapının güney cephesi ara sokağa bakmaktadır. Cephe boyunca doğu yönünde mevcut zemin kotu 1,60 m azalmaktadır. Bu cephe yan nefin duvarlarını oluşturmaktadır. Cephenin alt kademesinde bir adet sonradan kapatılmış kapı boşluğu ve biri daha küçük dikdörtgen formda, diğer ikisi büyük ve kemerli olmak üzere toplam üç adet pencere açıklığı vardır. Üst kademede ise galeri katına denk gelen hizada dikdörtgen formlu bir adet pencere daha bulunmaktadır (Şekil 11).

Şekil 11. Yapının Güney Cephesi

Çatı saçak hizasında, çatı kiremitleri bulunmakta ve kiremitlerin alt hizasında yatayda devam eden iki sıra delikli tuğla bir sıra şaşırtmalı tuğla örgülü kirpi saçağa benzeyen kat silmesi mevcuttur. Bu cephede de sıva üstünde taş kaplama görünümü verilen sıva

derz izlerinin cephe genelinde yer yer devam ettikleri anlaşılmıştır. Bu cephenin sıva kalınlığı ön cepheden daha azdır. Ayrıca yapının güney cephesinde arka cephesindeki en son pencerenin altında muhtes bir yapının varlığını gösteren izler görülmüştür.

Yapının doğu cephesi 6 parselde yer alan yapının bahçesine bakmaktadır. Mevcut zemin kotu bu cepheye doğru yaklaşık 1,60 m düşüğünden dolayı doğu cephesi yüksek görünmektedir. Cephenin alt kısmını apsisin ve yan nişlerinin yaptığı çıkıntı oluşturmaktadır. Alt kademede orta nef doğrultusunda apsisin orta aksına gelen kareye yakın küçük bir dikdörtgen pencere boşluğu, üst kademede ise yaklaşık 0,95 m x 1,31 m ölçülerinde üç adet pencere bulunmaktadır. Pencerelemin ahşap doğramaları yok olmuş sadece üst kotta yer alan orta pencerede kısmen de olsa ahşap doğrama kalmıştır. Bu cephenin de duvar örgüsü diğer cepheler gibi taş tuğla karışık moloz taş

duvar örgü tekniğinde olup cephe genelinde sıva dökülmesi ve bitkilenme görülmektedir (Şekil 12). Dökülen sıvaların altında kalan taş dokusu oldukça anlaşılır olmakla beraber çok düzensizdir. Apsisin ve yan nişlerin dış cepheye yansması olan dairesel çıkıntıların üstünde son derece bozulmuş kiremit çatı örtüsü mevcuttur. Doğu cephenin alt kesiminde kirpi saçak, üst kesiminde tuğla olduğu sanılan saçak silmesi mevcut olup, burada da malzeme kayıpları gözlenmektedir (Şekil 13). Saçak hizasında sıva altında yatayda devam eden iki sıra delikli tuğla saçak silmesi mevcuttur.

Şekil 12. Yapının Doğu Cephesi

Silme üzerinde yer yer sıva dökülmeleri mevcut olup, alttaki tuğla dokuda da malzeme kayıpları n olunmaktadır. Beden duvarı üstündeki çatı örtüsü yok olmuş olup, duvar üzerinde kırık kiremit parçaları, yer yer moloz taşlar ve yoğun bitkilenme mevcuttur. Apsisin ve

Şekil 13. Yapının Tuğla Kirpi Saçakları

nişlerin dış cepheye yansıyan yaylarının çatıları, dış mekânda alaturka kiremit kaplıdır.

Yapının kuzey cephesi 3 parseldeki yapı ile bitişik olup kısmi olarak kapalı olduğundan cephe bütünlüğü kurulamamıştır. Bu cephe

üzerindeki kapı ve pencere boşlukları iç mekandan tanımlanabilmektedir. Alt kademede iç mekandaki izlerden anlaşıldığı üzere kuzey cephede iki adet kapı ve üç adet pencere boşluğu, üst kademede ise galeri katına denk gelen yerde bir adet pencere boşluğu mevcuttur.

Malzeme, Yapım Tekniği ve Strüktür Özellikleri

Ballıpınar Kilisesi'nin taşıyıcı duvarlarında kaba yonu taş-mermer-tuğla karışık malzemeler kullanılmıştır. Beden duvarlarında

muhtelif alanlarda sıva dökülmüş olduğundan sıva altında irili ufaklı kaba yonu taşlar, çeşitli ebatlarda mermer bloklar ve tuğla parçaları görülmektedir. Yapının beden duvarları ortalama 0.70 m. kalınlığındadır. Yapının strüktür sistemini temeller, beden duvarları, taşıyıcı vasfını yitirmiş ahşap sütunlar ve sütun başlıkları ve ahşap sütunları birbirine bağlayan ancak günümüzde bu özelliğini tamamen yitirmiş olan demir gergiler oluşturmaktadır (Şekil 14).

Şekil 14. Bağlayıcı Özelliği Kalmamış Olan Demir Gergiler

Kargir duvarlar ve ahşap sütunlar, kilisenin düşey taşıyıcılarıdır. Günümüzde yok olmuş olan üst örtü sistemi ve galeri katının döşeme yükleri; ahşap kemerler aracılığıyla ahşap sütunlara ve oradan da zemine aktarılmaktadır.

Yapının taşıyıcı duvarları, iç mekânda beyaz plastik boyalıdır. Yapı genelinde iç duvarların tamamında yer yer sıva ve boya tabakaları dökülmüş ve duvar örgüsü açığa çıkmıştır. Bazı bölümlerde ise taş malzemede yoğun kayıplar tespit edilmiştir. Kilisenin giriş kapısının bulunduğu batı duvarı, ana taşıyıcı taş duvarlardan biridir. Duvar üzerinde boyuna +4,18 kotunda yer alan yok olmuş ahşap döşeme kirişlerinin izleri ve metal bağlantı elemanları görülmektedir. Bu elemanlar

günümüzde yok olmuş galeri katının varlığını göstermektedir. Üst örtünün ve tavan kaplamasının şekli de duvar üstündeki sıva izlerinden anlaşılmaktadır. Ana girişin karşısındaki duvar, apsisin olduğu ana taşıyıcı duvarlardan biridir. Duvarın aksında yarım kubbe üst örtüsü olan ve dairesel planlı apsis ve her iki yanında nişler mevcuttur. Apsisin içinde sıvanın en üst tabakasında oldukça silik olarak hissedilen duvar resimleri mevcuttur. Duvar yüzeyinin çoğunluğunda sıva ve boya tabakaları dökülmüş duvar örgüsü açığa çıkmıştır. Apsisin üst köşesinde sıva dökülmesi sonucu tuğla kemer örgüsü açığa çıkmış ve yer yer malzeme boşalmaları meydana gelmiştir (Şekil 15).

Şekil 15. Dökülen Sıva ve Boya Tabakaları Sonucunda Açığa Çıkan Duvar Örgüsü

Üst kotlarda ise çatının biçimi duvar üstündeki sıva izlerinden anlaşılmaktadır. Yapının

yan duvarları ise birbirinin simetriği konumunda olup, kuzey duvarında iki adet, güney

duvarında ise bir adet kapı girişi bulunmaktadır. Pencere boşlukları simetrik olup üçer tanedir. Galeri katı hizasında ise simetrik olarak birer adet daha pencere mevcuttur. Kuzey

duvarında galeri katına çıkan merdivenin varlığı duvar üzerindeki izlerden açıkça anlaşılmaktadır (Şekil 16).

Şekil 16. Galeri Katına Çıkan Merdiven İzi

İkonostasisin izleri her iki duvarda aynı hizada duvar yüzeyindeki dökük sıva izlerinden anlaşılmaktadır. Her iki duvar yüzeyinde pencere boşlukları arasında silinmiş ama varlığı hissedilen duvar resimleri ve çok az miktarda pencere kenarlarındaki renkli filetolar dikkat çekmektedir. Kilisenin mevcut sıvalı ve boyalı tüm duvarlarında ayrıntılı inceleme yapılması için, boyaların kaldırılması ve bezeme araştırılması yapılması gerekmektedir.

Üç nefli bazilika düzeninde inşa edilen kilisenin naosunda bulunan orta nef, beşer adet ahşap sütunlarla yan neflerden ayrılmaktadır.

Sütunlar yerlerinden oynamış durumda olduklarından taşıyıcılık özelliklerini yitirmiştir. Sütunların gövdeleri kare kesitli ahşaptır ve bağdadi çıta üzeri kireç harçlı sıva ile kaplanmıştır.

Kilisenin üst örtüsü tamamen yok olmuştur; kısmen mevcut olan üst örtü öğeleri nedeniyle yapının üst örtüsünün ahşap olduğu anlaşılmaktadır. Tamamen yok olmuş olan merdivenin varlığı; iç mekanın kuzey-batı köşesindeki kuzey duvarı üzerindeki izlerden anlaşılmaktadır. Yapının ahşap doğramalarının tamamına yakın kısmı yok olmuştur. Gü-

nümüzde tamamen yok olmuş olan döşeme kaplaması hakkında yapıda hiçbir iz bulunmamaktadır.

Malzeme ve Strüktürde Bozulmaya Neden Olan Etkenler

Ballıpınar Kilisesi ile ilgili doğru müdahale kararlarının belirlenebilmesi için, bozulma nedenlerinin iyi tespit edilmesi gerekmektedir. Kilisenin terk edilmiş olması, bakım ve onarımlarının yapılmaması ve yanlış kullanımlar nedeniyle yapıda hasarlar oluşmuş ve bu durum yeni sorunların oluşumuna da neden olmuştur. Yapının denize yakın konumda olması, doğal etkenlerden kaynaklanan bozulmalar anlamında yapıda nemden kaynaklanan problemler yaşanmasına neden olmuştur.

Kilisenin dönem dönem hayvan barınağı, depo ve çöplük olarak kullanması yapıda bozulmalara sebep olmuştur. Yapının yapı malzemelerinin sökülüp başka amaçlar için kullanılması ve bilinçsizce yapılan diğer müdahaleler yapının özgün malzemelere zarar vermiştir. Zaman içinde gerek üst örtünün yok olması, gerekse de definecilerin veya diğer insanların oluşturdukları tahribat sonucu zemin kaplaması ve yapının iç donanımı yok olmuştur. Zaman zaman köy halkının kilisede biriken çöpleri ve kurumuş yaprakları toplayıp kilise önündeki meydana veya kilise içinde yakmaları nedeniyle oluşan sis ve du-

man yapıya zarar vermiştir. Yapıya sonradan bitişik inşa edilen konut nedeniyle kuzey cephe hede bulunan pencere ve kapı boşluklarının kapatılması ve bu cephenin konut ile ortak duvar olarak kullanılması yapının bozulmasına neden olmuştur.

Ballıpınar Kilisesi denizden kaynaklanan nemden olumsuz etkilenmiştir. Hava koşullarının sert olduğu aylarda etkisini gösteren şiddetli rüzgâr ve yağış, yapı malzemesi üzerine doğrudan etki ederek bozulmalarına yol açmıştır. Rüzgâr ile taşınan tohumlar, çatıda ve derz aralarında gelişerek yoğun bitkilenme ve yosunlaşmaya neden olmuştur. Yapı üzerinde zamanla gelişen bitkiler sebebiyle, malzemelerde çatlaklar meydana gelmiştir.

Yapıda Tespit Edilen Yapısal Sorunlar ve Malzeme Bozulmaları

Yapıda tespit edilen yapısal sorunlar ve malzeme bozulmalarından başlıcaları; yapıda görülen çatlaklar, derz boşalmaları, bozulmuş duvar ve tuğla örgüleri, sıva kaybı, metal elemanlarda bozulma, işlevini yitiren veya yok olmuş olan ahşap elemanlar ve yapıya sonradan eklenen malzemelerin özgün malzemede yaratmış olduğu sorunlardır.

Kilisenin dış ve iç cephe yüzeylerinde düşey yapısal çatlaklar bulunmaktadır. Yapının güney cephesindeki düşey derin çatlaklar, kılıç demirlerinden başlayıp kapının lento hizasına

kadar devam etmektedir. Aynı çatlak iç kısmında da devam etmektedir.

Ahşap malzeme yapı bozulmaya başladığı anda en çabuk etkilenen ve bozulan malzemedir. Ballıpınar Kilisesi'nin ahşap elemanlarının tamamına yakını yok olmuştur. Mekan içinde bulunan ahşap sütunların çoğu devrilmiş, kireç harcı sıvaları dökülmüş, bağdadi çıtaları kopmuş ve sütun başları yok olmuştur. Ahşap sütunlar, kemer ve tonozları birbirine bağlayan demir gergiler; ahşap sütunların deformasyona uğramış olmaları nedeniyle taşıyıcılık özelliklerini yitirmiştir.

Özgün sıvalarda büyük oranda sıva kaybı bulunmaktadır. Bu durum yapının bozulmasını hızlandıran en önemli etkenlerden biri olmuştur. Yapıda özellikle pencere ve kapı

boşluklarında kullanılan çimento katkılı ve özgün olmayan kireç karışımlı sıvalar çeşitli tahribatlara yol açmıştır.

Dış cephelerde, pencere doğramalarının önünde demir parmaklıklar bulunmaktadır. Dış cephelerde bulunan özgün pencere demirlerinin bazı bölümleri oksitlenerek korozyona uğramış ve mekanik bozulma sonucu biçimleri değişmiştir. Cephelerde açıkça görülen çok sayıdaki kılıç demirleri korozyon etkisiyle paslanmıştır. Özellikle pencerelerin etrafında yer alan mermer söveler üzerinde metal elemanların mermer ve taş kısımlara tespit edildiği veya değdiği noktalarda metal üzerindeki paslanmadan kaynaklanan kir ve pas izleri mermer yüzeylerde yüzey kirliliği oluşturmuştur. Mermer yüzeylerde kopmalar ve malzeme kayıpları mevcuttur (Şekil 17).

Şekil 17. Mermer Yüzeylerde Kopma ve Malzeme Kayıpları

Yapıya Ait Değerlendirme

Restitüsyona Yönelik Değerlendirme

Yapının restitüsyon projesi hazırlanmadan önce yapının restitüsyon sorunları tespit edil-

miş ve bu sorunların çözümüne ait belgeler, bilgiler ve kişisel görüşmeler yardımıyla bilinirlik analizleri yapılarak yapının restitüsyon projesi hazırlanmıştır.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:455 K:345

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Yapıdaki Restitüsyon Sorunları

Etrafı konut yapıları ile sıkışmış bir durumda bulunan kilise ve yakın çevresindeki diğer yapıların özgün vaziyet planları hakkında ne yazık ki bilgi sahibi olunamamaktadır. Bu sorunun yanı sıra kilisede karşılaşılan en büyük ve en önemli mekansal sorun sadece beden duvarlarının kalmış olması ve iç kısımda hiçbir mimari öğenin (yok olmuş duvar, çatı, tonoz vb) günümüze kadar ulaşamamasıdır. Demir gergi elemanlarının bir kısmı yok olmuştur. Yapının ahşap doğramalarının tamamına yakın kısmı zaman içinde çeşitli sebeplerle yok olmuştur. Sadece ön cephede sol alt pencere özgün olarak kalabilmiştir. Apsis cephesinde üst kademede orta aksta yer alan pencerenin bir kısmı özgündür. Her iki doğrama da yapının pencere detayları hakkında bilgi vermektedir. Giriş cephesindeki ana ka-

pının mermer basamakları ve eşik taşı dahil, diğer cephelerdeki tali girişlerin tamamının mermer olma ihtimali çok yüksek olan basamakları ve eşik taşları da zamanla yok olmuştur. Özellikle kapatılan pencereler başta olma üzere mermer denizlikler bulunmamaktadır.

Yapının zemin döşemesi tamamen yok olduğu için yapının özgün zemin kotları ve olası basamakları ve cinsleri hakkında yapı üzerinde net bir iz yoktur. Sadece bazı duvarlarda izleri görülen ahşap oturma yerlerinin sabitlendiği zemin kotu tespit edilebilmektedir. Bu zeminin ise oturma yerleri hizasından biraz daha geniş olmak kaydıyla yükseltilmiş ahşap olması muhtemeldir (Şekil 18). Dolayısıyla yapının ana zemini olmadığı için mekanın esas zemin kaplaması hakkında bir bilgiye ulaşılamamıştır.

1. DERECE BİLİNİRLİK (bir bölümü veya tamamı mevcut olan yapı öğeleri)
yapıda mevcut olan veya eski fotoğraflar ve belgeler ışığında, varlığı, konumu
malzemesi, boyut ve detayları kesin olarak bilinen bölümler

2. DERECE BİLİNİRLİK (yok olmuş bölümler)
yapıdan gelen izler doğrultusunda benzer yapılar incelenerek varlığı, konumu,
malzemesi, boyut ve detayları tahmin edilen bölümler

3. DERECE BİLİNİRLİK
yapının mimari bütünlüğü doğrultusunda strüktür sistemine göre olması
muhtemel bölümler

Şekil 18. Bilinirlik Analizine Göre Yapının Zemin Kat Planı

Ballıpınar Kilisesi'nin mevcut girişlerinden bazıları kullanılmamaktadır. Kuzey duvarının özgün kapı ve pencere açıklıkları yapıya kuzey cepheden bitişik inşa edilmiş yapı sebebiyle taş dolgu ve tuğla ile kapatılmıştır. Güney duvarında ise yer alan kapı açıklığı; mekanın giriş çıkış kontrolünü düzenlemek amacıyla taş dolgu ile kapatılmıştır.

Kuzey duvarının iç kısmında kuzey ve batı duvarlarının kesiştiği noktada günümüzde yok olmuş ahşap merdivenin ve merdiven evinin izleri açıkça görülmektedir. Yapıda

bulunan merdiven izi, duvardaki döşeme izleri, kuzey ve güney duvarlarda mevcut olan korkuluk izleri, döşemeyi taşıyan kirişlerin duvarda saplandıkları boşlukların varlığı ve üst kotta bulunan pencere açıklıkları galeri katının varlığını göstermektedir. İç kısımda kuzey ve batı duvarları üzerinde apsise yakın bir hizada ve simetrik olarak sıva üzerinde belirgin bir ikonastasis izi yer almaktadır. Bu iz ikonastasisin şekli ve detayları hakkında bilgi vermese bile yapı içindeki yerinin ve en azından yüksekliğinin doğru tespit edilmesi açısından önemlidir (Şekil 19).

Şekil 19. Bilinirlik Analizine Göre Yapının Boyuna Kesiti

Kilise içinde olması gereken; ambon, despot koltuğu, altar vs gibi donatı elemanlarının izlerine rastlanmamıştır.

Restitüsyona Işık Tutan Belgeler

Restitüsyon projesi hazırlanırken yapıdan gelen mevcut veriler, BKVKBK arşivinde bulunan yapıya ait eski fotoğraflar ve raporlardan yararlanılarak benzer dönem yapıları ile karşılaştırmalı dönem analizleri yapılmıştır. BKVKBK’da bulunan raporlar ve fotoğraflar kısıtlı da olsa yapının örtüsü ve taşıyıcı ahşap

sütun sistemini tespit etmek açısından çok faydalı olmuştur. Kiliseye ait herhangi bir çizim ya da haritaya ulaşamadığından; gerek yapının kendi üzerinde tespit edilen verilerden, gerekse arşiv araştırmaları sonucunda elde edilen bilgiler ve dönem örnekleriyle yapılan karşılaştırmalar sonucu mimari öğelerin varlığı, konumu, formu, malzemesi, boyut ve detaylarının bilinirlik derecesi ve bu konuda yararlanılan kaynaklara göre farklı güvenilirlik dereceleri ile analiz edilerek restitüsyon kararları verilmiştir (Şekil 20, 21).

Şekil 20. Ahşap Sütunlar Arasında Bağdadi Çıtası Üzeri Sıva ile Oluşturulmuş Kemerler (BKVKBK arşivi)

Şekil 21. Kilise İç Mekanı Batı Duvarı (BKVKBK arşivi)

Kilisenin merdivenin, yapının kuzey duvarının iç kısmındaki izlerden bu duvara yapı-şık olduğu açıkça görülmektedir. Merdivenin

bulunduğu bölümü naosun ayıran ahşap böl-meler eski fotoğraflar ve duvardaki izlerden anlaşılmıştır (Şekil 22).

Şekil 22. Zemin Kat Planı Restitüsyon Projesi

Kilisenin çatı ve üst örtüsünün batı ve doğu duvarlarının bitiş formundan, benzer örnek-

lerden ve BKKVKBK Müdürlüğü arşivinde yer alan fotoğraflardan yan neflerin ve orta

nefin basık tonoz olduğu; çatı örtüsünün iki yöne eğimli beşik çatı olduğu ve özgün örtü

malzemesinin alaturka kiremit olduğu tespit edilmiştir (Şekil 23).

Şekil 23. Kilisenin Üst Örtüsü (BKVKBK arşivi)

Benzer örneklerden yararlanılarak U biçiminde ahşap ştrüktürlü bir galeri katı önerilmiştir. Galeriyi kapalı korkuluklarının kapalı ahşap paneller şeklinde olduğu, üzerlerinde de resimlerin bulunduğu benzer yapılarda ve çizimlerde görülmektedir. Bu nedenle korkuluklar bu şekilde gösterilmiştir.

Kilisenin özgün döşemesi yok olduğundan dolayı benzer yapı örnekleri ve yapıda bulunan mevcut izlere göre özgün döşeme mermer olarak belirlenmiştir. İkonastasisin izleri kuzey ve güney beden duvarlarının iç yüzünde açıkça belli olmaktadır. Özgün tasarımı konusunda herhangi bir bilgi bulunmamakla

birlikte benzer örneklerden yararlanılmıştır. Kilisedeki oturma yerlerinin özgün düzeni duvardaki izlerden açıkça görülmektedir. Ahşap oturma yerlerinin özgün formlarına ait bir belgeye ulaşamadığı için benzer örneklerden faydalanılarak hazırlanmıştır.

Günümüzde tamamen yok olan ambon için de benzer dönem örnekler incelenmiştir. Bu örneklerde ambonun 3. veya 4. sütun üzerinde olduğu görülmektedir, ayrıca yapıya ait eski fotoğrafta 4. sütunun diğerlerinden farklı olarak kaplı olduğu görülmektedir (Şekil 24). Yapılan incelemelerde genellikle, ambon kotunun galeri kotu seviyesinde olduğu, dar ve

dik dönerli ahşap merdiven ile çıkıldığı ve orta nefe yöneldiği görülmektedir. Bu nedenle ambon, 4. sütun üzerinde ve benzer ya-

pılardaki form ve yüksekliği dikkate alınarak simgesel olarak restitüsyonu yapılmıştır.

Şekil 24. Ambonun Bulunduğu 4. Ahşap Sütun

Tamamen yok olan despot koltuğunun formu, büyüklüğü ve yeri konusunda bir bilgi bulunmamaktadır. Despot koltuğu diğer donatı elemanları gibi benzer yapı örneklerinde yer alan şekliyle simgesel olarak hazırlanmıştır.

Yapı üzerinde iki noktada yer alan özgün ahşap pencerelerin varlığından yapının pencere detaylarına ulaşılmaktadır. Yapının pencereleri ispanyolet açılımlı ahşap pencerelerdir.

Kapılar tamamen yok olduğundan malzeme ve sistemi hakkında bir bilgi bulunmamaktadır. Benzer örneklerde ahşap veya metal kapı örnekleri bulunmakla birlikte, kapıların tamamının yok olmaları nedeniyle ahşap olma olasılıklarının yüksek oldukları düşünülmüştür. Kapı kemerleri, pencere lentoları, apsis kemeri sıralı tuğla örgüdür. Pencere ve kapı söveleri mermer, pencere boşlukları üzerindeki kemerler ise tuğladır. Apsisin kemerinin

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:455 K:345

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

içinde, kuzey ve güney duvarlarının iç yüzeylerinde pencere boşlukları arasında silinmiş ama varlığı hissedilen duvar resimleri ve çok az miktarda pencere kenarlarındaki renkli filletolar mevcuttur. Tamamının ne şekilde olduğu konusunda bir bütünlük arz etmeyen bu resimlerin bu aşamada restitüsyonu ile ilgili bir önerinin verilmesinin doğru olmadığı düşünüldüğünden yapım aşamasında sanat tarihi incelemeleri ve araştırma rasparları sonucu değerlendirilmeleri gerekmektedir.

Koruma Projesi

Yapının koruma projesi; yapısal değerlendirme, malzeme sorunları ve yapının yeni işlevine göre hazırlanmıştır. Yapının özgünlüğünü koruyarak sürdürülebilmesi için temizleme, sağlamlaştırma, güçlendirme, yenileme, yeniden yapım ile yeni bir işlev verilerek yeniden kullanım önerilmiştir. 1994 Bergen ve Nara Konferansları'nda ortaya atılan “otan-

tıklık” veya “özgünlük” mimari korumada en önemli ve koruma ilkelerini belirlemede en önemli ölçütler olarak kabul edilmiştir.¹⁰

Koruma projesi kullanıma ve onarıma ait olmak üzere iki şekilde ele alınmıştır.

Kullanıma İlişkin Öneri

Ballıpınar Kilisesi'nin yeniden kullanımına ait projesi yapı ve yakın çevresinin sosyal ve kültürel gereksinimlerini ön planda tutacak şekilde hazırlanmıştır. Köyde bulunan kadınlar ve genç kızlar el tezgahlarında geleneksel halı ve kilim dokumaktadır. Ballıpınar Kilisesi'nin yeni işlevinin; köyün bu folklorik özelliğinden yola çıkılarak dokumacılığın sürekliliğini sağlayabilmek için hem el tezgahlarının muhafaza edilebileceği bir mekan ve dokuma atölyesi, hem de dokunan ürünlerin sergilendiği ve hatta satışının da yapılabileceği bir mekan olarak tasarlanması öngörülmüştür (Şekil 25, 26).

¹⁰ http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_0901543001353670596.pdf

Şekil 25. Yapının Zemin Katına Ait Restorasyon Projesi

Şekil 26. Yapının Galeri Katına Ait Restorasyon Projesi

Ballıpınar Köyü'nün turizm açısından önemli bir odak noktasında konumlandığı düşünül-

düğünde koruma önerileri geliştirilirken etrafındaki yapılarla birlikte ele alınması düşü-

nülmektedir. Kiliseye kuzey yönünde bitişik olan yapının kamulaştırılması yapının özgün haline getirilmesi açısından önemli olacaktır.

Onarıma İlişkin Müdahaleler

Ballıpınar Kilisesi hem doğal etmenler, hem de kullanıcıların kötü müdahaleleri sonucunda zarar görmüş ve kilisede strüktürel ve malzeme düzeyinde çok fazla bozulma tespit edilmiştir. Bu bozulmaların düzeltilmesi için önerilen müdahaleler; temizleme, sağlamlaş-

tırma, bütünleme ve yenileme olarak sıralanmıştır.

Temizleme

Yapının uygun olmayan eklerinden arındırılması gerekmektedir. Yapının sadece beden duvarlarındaki bazı açıklıkların muhdes dolguları ve muhdes elemanlarla kapatılmış pencere ve kapı açıklıklarının dolguları kaldırılmalıdır (Şekil 27).

Şekil 27. Restorasyon Projesinde Yapının Kuzey Cephesi

Ballıpınar Kilisesi'nin tüm cephelerinde cephe temizliği yapılmalıdır. Cephelerde mermer kapı-pencere söveleri ile kat silmeleri ve diğer muhtelif mermer parçaların temizliği; mermerin cinsine, konumuna ve büyüklüğüne göre basınçlı sıcak su püskürtülerek veya kimyasal temizleyiciler kullanılarak yapılmalıdır. Taş ve tuğla yüzeylerin temizliği düşük basınçlı sıcak su püskürtülerek ve yumuşak başlı bir fırça kullanılarak yapılmalıdır. Yapısal çatlaklarda gelişen köklü bitkiler duvar

yüzeyine en yakın noktadan kesilmeli ve duvar içlerine doğru kimyasal ot öldürücü ilaçlar enjekte edilerek bitki temizliği yapılmalıdır.

Özgün resim ve bezeme tabakasının olduğu yerlerdeki sıvalar tabakalar halinde uzman konservatörler ve restoratörler tarafından itina ile alınmalı, araştırma raspası yapıldıktan sonra bilimsel yöntemlerle temizliklerinin yapılarak ve yerlerine yerleştirilmelidir.

Sağlamlaştırma

Duvarların hala ayakta kalmasında duvarlarda demir elemanlarla oluşturulan hatıl sisteminin önemli bir payı vardır. Yığma yapılarda duvar dayanımları duvar yüksekliğinin kalınlığa oranı olan narinliğe (λ) bağlıdır. Duvar narinliği 9'dan fazla olan duvarların deprem etkilerine karşı zayıf olduğu bilinmektedir. Ballıpınar Kilisesi'nde duvar narinliği $6,80/0,80=8,5$ 'tir. Bu durum deprem etkilerine karşı tehlikeli bir durumun oluşabilme ihtimalini arttırmaktadır. Türk Deprem Yönetmeliği'nde duvarların mesnetlenmemiş uzunlukları sınırlandırılmaktadır. Yönetmeliğe göre 1. derece deprem bölgelerinde sınır değer 4m'dir; ancak 4m'de bir desteklenmiş duvarlarda en fazla 16m. açıklık geçilebilmektedir. Ballıpınar Kilisesi'nde uzun yöndeki duvarların 20m. olması ve duvarlara dik yönde başka bir duvarla desteklenmemiş olması, döşeme, çatı gibi duvarlar arasında yatay bağlantı sağlayan elemanların olmaması nedeniyle yapının deprem etkilerine karşı zayıf davranış göstermesi beklenmektedir. Atmosferik etkilere açık olan ve yatay bağlantıların olmadığı yapının ayakta kalabilmesi için geriye sadece yapı sistemini ve kullanılan malzemelerin nitelikli olması kalmaktadır. Gözlemsel incelemelerde taş ve tuğla malzemelerin sağlam oldukları; ancak kullanılan kireç harcının ise zamanla bozulduğu ve elde kolayca ufalanabilir hale geldiği

gözlenmiştir. Yapının bozulma sürecinin çok hızlı olduğu yapılan literatür çalışmalardan ve elde edilen eski fotoğraflardan açıkça izlenebilmektedir. Bu durumun önüne geçilebilmesi için yapının koruma çalışmalarının bir an önce başlatılması gerekmektedir. Balıkesir ve çevresinin 1. derece deprem bölgesinde yer alması nedeniyle acil güvenlik önlemleri alınarak yapı duvarlarının desteklenmesi ve koruma çatısının yapılması gerekmektedir. Yapının halen dış atmosfer koşullarına maruz kalması nedeniyle harç ve sıva tabakalarında daha fazla bozulmaya sebebiyet vermesi duvarların mekanik dayanımlarının her geçen gün azalmasına sebep olmaktadır.

Yapıda bulunan çatlaklara dikiş, tamamlama, enjeksiyon yapılmalıdır. Duvarlarda derzlerin yenilenmesi gereklidir. Kilisenin strüktürel bütünlüğünü sağlamak amacıyla yapının beden duvarları birbirlerine bağlanmalı ve kılıç demirlerinin mevcut durumları kontrol edilerek gerekli müdahaleler yapılmalıdır.

Bütünleme-Yenileme-Yeniden Yapma

Günümüzde kilisenin sadece beden duvarlarının var olması, yapının eksik kısımlarının tamamlanmasını gerektirmektedir. Duvarlarda gerekli temizlik, onarım ve sağlamlaştırma çalışmalarının ardından eksik olan kısımlarının yeniden inşa edilmesi gerekmektedir. Restitüsyon önerileri dikkate alınarak kilisede eksik olan tüm ahşap kapı pencere, galeri

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:455 K:345

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

katı, merdivenler, ahşap döşeme, korkuluklar, ahşap yatay ve düşey taşıyıcılar, demir ger-giler, dış cephe sıvaları, iç duvar sıva ve bo-yaları, mermer zemin kaplaması ve çatı örtü-sünün yeniden yapılması uygun görülmüştür.

Yapının işlevini yitirmiş olması ve özgün öğelerin bulunmaması nedeniyle, ikonaştas-sis, ambon, despot koltuğu ve ahşap oturma koltukları gibi litürjik öğelerin restorasyon kapsamında yapılması uygun görülmemiştir. İkonastasisin ve ahşap oturma koltuklarının yapıda bulunan izleri korunmuştur.

TARTIŞMA

Yapının uzun seneler ayakta kalabilmesi ona verilecek olan işlevle doğru orantılıdır. Bu nedenle yapıya verilen işlevin yapının öz-günlük bağlamında mimari, yapım tekniği ve malzeme özelliklerini yansıtmaya dikkat edilmiştir. Evrensel koruma kararları doğrul-tusunda hazırlanan koruma projesinin başa-rısı hiç kuşkusuz yapının yakın çevresinde bulunan yapılarla birlikte değerlendirilmesi ile artacaktır. Kiliseye kuzey yönünde bitişik olan yapının kamulaştırılması yapının özgün haline getirilmesi açısından önemli olmakla beraber, aynı zamanda yakın çevresinin can-landırılabilmektedir. Yapının çevresiyle birlikte bir bütün olarak korunmasını sağlayacaktır. İmar planının yapı ile birlikte ele alınması gereklidir. Turizm açısından önemli bir konumda yer alan Ballıpınar Kilisesi'nin köy ile olan

ilişkisini güçlendirecek şekilde mimar ve şehir plancılarla birlikte değerlendirilmesi; hem köyün, hem de yapının önemini arttıracaktır. Ulusal ve bölgesel ekonominin temel bileşenlerinden biri olan turizmin sosyal ve ekonomik getirileri doğru bir şekilde yönetilebilirse; turizm ve kültürel miras arasındaki dinamik etkileşim köyün kalkınmasına katkı sağlayabilir. Bu anlamda halkın eğitilmesi, yerel politikaları etkileyebilir ve koruma konusunda önemli adımların atılmasını sağlayabilir.

SONUÇ

Çalışılan yapı; Marmara Bölgesi'nin, Erdek ilçesine bağlı Ballıpınar Köyü'nde bulunan özgün anıtsal bir yapıdır. Yapının kültürel ve güncel ekonomik değerler bağlamında belge, özgünlük, enderlik, ekonomik, işlevsel, eği-tim, sosyal ve politik değerleri bulunmaktadır. Günümüzde “bacasız sanayi” olarak adlandırılan turizm yörenin doğal ve kültürel kaynaklarını kullanmada itici güç oluşturmaktadır. Turizm hareketleri karşılıklı etki-leşimleri güçlendirerek kültürel mirasın ko-runması konusunda önemli bir role sahiptir. Deniz kıyısında yer alan köy; kültürel ve eko-nomik değerlerinin yanı sıra doğal değerleri bakımından da önemli bir yerleşimdir. Bu ne-denle yapıya verilecek olan işlev onun değe-rini arttırmalıdır. Günümüzde kullanılmayan yapının halı dokumacılığı ve satışının yapı-labilmesi amacıyla yeniden işlevlendirilmesi

yöre halkının ihtiyaçlarına cevap verebilecek ve turizmin gelişebilmesinde etkili olacaktır. Köye gelen ziyaretçiler; yöre halkının kültürel değerlerini, mimari kimliğini daha yakından tanıma fırsatı bulacaktır. Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Bursa Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü ile yapılan sözleşme kapsamında ele alınan Ballıpınar Kilisesi'nin koruma projesinin hazırlanması bölgede bulunan diğer yapıların da korunarak yaşatılmaları ve yerleşimin bir bütün olarak korunması konusunda bir örnek oluşturacaktır. Yerel yönetimin koruma konusundaki duyarlılığı bu konudaki inancı arttırmaktadır.

ÖNERİLER

Ballıpınar köyü konumu, doğal ve mimari özellikleri bakımından önemli bir yerleşimdir. Bölgede birçok tarihi kültürel mirasımıza ait yapılar ve kalıntılar bulunmaktadır. Ballıpınar Kilisesi de bölgede bulunan önemli kültürel miraslarımızdan biridir. 19.yy sonunda inşa edilen yapının bir an önce ayağa kaldırılarak halı dokumacılığı üretim ve ticaretinin yapıldığı bir yapı olarak yeniden işlevlendirilmesi çok büyük bir kazanım olacaktır. Özellikle köyde yaşayan kadınlar ve genç kızlar halı dokumaktadır. Geleneksel üretim tarzı olan el dokumacılığının bu yapıda geliştirilmesi hem geleneksel sanatımızın canlanmasını sağlayacak, hem de kadınların ekonomik hayatın içinde kalmalarına yardımcı olacaktır.

Uzun süre atmosfer koşullarına açık olan yapı ne yazık ki hızlı bir bozulma süreci içindedir. Yapının bu durumdan en az şekilde etkilenmesi için acil güvenlik önlemleri bir an önce alınmalıdır. Koruma çatısı yapılarak yapı güvenliği sağlanmalıdır. Ayrıca yapıya bitişik durumda olan konut yapısının kamulaştırma işlemlerinin bir an önce başlaması uygun olacaktır. Köylüye koruma konusunda eğitim verilmesi gerekmektedir. Korumanın sosyal ve ekonomik boyutlarının başarılı örnekler yardımıyla anlatılması kültürel mirasın korunması açısından çok büyük önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

KARACA, Z., (2008). İstanbul'da Tanzimat Öncesi Osmanlı Dönemi Rum Kiliseleri, 1. Baskı, İstanbul, Türkiye. Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., ss. 645-646

FEILDEN, M.F., JOKILEHTO, J., (1998). Management Guidelines for Cultural Heritage Sites, ICCROM, 2. Baskı, Roma, İtalya. ss. 18-20

SEMERÇİ, F., UĞUR, B.S., (2017). Geleneksel Konya Evlerinin Mimari Değerlerinin Analiz Edilmesi. Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi, 10: 238-255. Doi: 10.17365/TMD.2017.1.005.x, ss. 239

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:455 K:345

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

BENLİ, G., ÖZER, D.G., (2018). Kent Kimliğinin Tanımlanmasında Kültür Envanterinin Rolü: Bitlis Sivil Mimarisi. Uluslararası Hakemli Tasarım Mimarlık Dergisi, 13: 92-124, Doi: 10.17365/TMD.2018.1.3 ss. 93

ERCAN, Y., (1990). Osmanlı İmparatorlunda Gayrimüslimlerin Giyim, Mesken ve Davranış Hukuku. Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi I: 117-125, ss. 124

PEKAK, S., (2009). Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Gayrimüslim Vatandaşların İmar Faaliyetleri ve Mustafaapaşa (Sinassos). Bilig, Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi, 51: 171 -204, ss: 177

BOZDAĞLIOĞLU, Y., (2014). Türk-Yunan Nüfus Mübadelesi ve Sonuçları. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 18(3): 9-32, ss: 10

ÖKSÜZ, H., (2006). Batı Trakya Türkleri. Çorum: Karadeniz Araştırmaları Merkezi KaraM Araştırma ve Yayıncılık, ss: 21, 22, 85, 86

KİPER, P., (2006). Küreselleşme Sürecinde Kentlerin Tarihsel Kültürel Değerlerinin Korunması, Türkiye Bodrum örneği, Sosyal Araştırmalar Vakfı Yayını, İstanbul. ss:18

AHUNBAY, A., (2013). 2013'ün Tartışmalı Yeniden Kullanım ve İhyaları, TMMOB Mimarlık Dergisi; 374: 49-53

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://ozansanatevi.blogspot.com.tr/2012/02/akilas-milas-propontida-cevirisi.html>(E.T. 26.09.2019)

<http://www.europanostra-tr.org/files/file/Farokonvansiyonu.pdf> (E.T. 26.09.2019)

<http://www.haritamap.com/yer/ballipinar-koyu-yolu-erdek> (E.T. 16.05.2017)

http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_0901543001353670596.pdf (E.T.26.09.2019)

http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0756646001536913861.pdf (E.T. 1.10.2019)

http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0300983001536913522.pdf (E.T. 1.10.2019)

<https://rm.coe.int/16806a89ae> (E.T. 1.10.2019)

http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0627604001536681570.pdf (E.T. 1.10.2019)

http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0592931001536912260.pdf (E.T. 1.10.2019)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:455 K:345

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EXTENDED ABSTRACT

Introduction: In this village where the church was located and the first name was Langada and later named as Kocaburgaz and Ballıpınar, the Greeks lived before the 1924 exchange. After the Republic was founded on January 30 in 1923, an Exchange Agreement was signed between the Governments of the Grand National Assembly of Turkey with the Greek government that envisaged the forced migration of the resident Muslims in Greece and the residents Greek-Orthodox in Turkey. With this agreement, which included those who left their homeland since October 18, 1912, when Greece participated in the Balkan War, about two million people were forced to leave the land where they were born and the Greek-Christian population in the region was sent to Greece. The Turkish-Muslim population from Greece was settled in the district of Erdek and the surrounding villages. During the Ottoman period, there were rules that the Christians were obliged to obey related to the construction activities of their religious structures. Particularly in the period up to the Tanzimat Reform era, the undisputed rules included some important limitations. Until the Tanzimat Reform era, it was forbidden to build a new church under the Ottoman rule. While the prohibition of the construction of new churches in the Ottoman period necessitated the Greek Orthodox churches to be rebuilt on the churches of the Byzantine period, at the same time it allowed them to become the continuation of the previous ones (Karaca, 2008, p. 645). In fact, the presence of a second church, which was buried onto the ground in smaller dimensions and located in a different parcel parallel to the structure to the north of the Ballıpınar Church, is attention-grabbing. **Aim:** With its historical atmosphere and rapidly developing culture and nature tourism, the Ballıpınar Village is one of the special settlements of Erdek. The aim of this study is to document the Ballıpınar Church in the Ballıpınar village of Erdek district of the Balıkesir province, to analyze the damages occurring in the ensuing time process, to reveal the original design, to determine the interventions to be made in order for the church to survive, to protect the structure by determining the problems and damages by using traditional and contemporary techniques. It was aimed to preserve and sustain the building, which is an important cultural asset reflecting the architectural features of the Greek Orthodox churches built during the late Ottoman period. **Method:** The preliminary preparations for the documentation work of the building were made in an office environment. Afterwards, the structure was examined on site and suitable points for the installation of the measuring instrument were determined. Internal and external measurements of the building were made with total station meter. The detail measurements were taken with laser meters and 5-10 meters tape me-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:455 K:345

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

asures and transferred onto paper by sketch method. The detailed photographic documentation of the Ballıpınar Church and its relations with its immediate surroundings was made using a high-resolution professional digital camera. The history of the building, construction technique, material and bearing system properties were investigated. Deteriorations on the structure were determined. All the written and visual sources of the building were scanned and verbal information was obtained. As a result of the traces from the structure, comparative studies and all the archives obtained, information was obtained about the initial state of the structure. In line with all these data, conservation project was prepared according to the structural evaluation, material problems and new function of the structure. **Findings and conclusion:** The Ballıpınar Church was registered by the Bursa Cultural and Natural Heritage Preservation Board with the decision dated 11.08.1989 and numbered 663. It is understood from the inscription on the entrance door of the western wall of the church that its name was Virgin Mary and it was built in 1895. The building has a rectangular three-aisled basilica plan in the east-west direction with dimensions of approximately 13.06 m x 19.88 m. The church is 13.06 m in the west, 19.88 m in the north, 13.06 m in the east and 19.82 m in the south. Since the church is surrounded by houses, it is currently stuck in the village. The west facade of the church, which extends in the east-west direction, faces a small square. The main entrance to the church is provided from this square and the west side of the building. Rough-stone-marble-brick mixed materials were used on the walls of the Ballıpınar Church. Since the plasters have fallen off in places on the walls of the body, various sizes of coarse stones, marble blocks and bricks of various sizes are visible and can be seen under plaster. The body walls of the building are approximately 0.70m thick. The structure system of the Ballıpınar Church consists of foundations, body walls, wooden pillars that have lost their bearing characteristics, post caps and iron tensioners that connect the wooden posts. The restitution project of the structure was prepared using the existing data and after a comparative period analysis was made with similar period structures by using old photographs and reports from the archives of the Bursa Cultural Heritage Conservation Board. The reports and photographs of the Bursa Cultural Heritage Protection Board, even though limited, have been very useful in determining the cover and structural wooden column system of the building. As no drawings or maps of the church could be reached, analyses were made according to the both the existence of the architectural elements and the information obtained from archival researches and information obtained from archival research and comparisons with period samples as a result of the presence of architectural elements, location, form, material, size and details of the degree of awareness as well as the sources used in this subject and analyzed with different

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:455 K:345

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

degrees of reliability, eventually the restitution decisions were taken. The conservation project of the structure was prepared according to the structural evaluation, material problems and the new function of the structure. In order for the structure to maintain its originality and to be sustained, cleaning, consolidation, reinforcement, renovation, reconstruction and reuse have been recommended by giving a new function. The conservation project was handled in two ways of use and repair. **Conclusion:** The structure studies is a unique monumental building located in the Ballıpınar Village of the Erdek district of the Marmara Region. The village is located by the sea and is an important settlement area in its terms of natural and cultural values. A conservation project was prepared to re-use the structure to bring it an acquisition into the region. The re-functionalization of an unused structure for carpet weaving and its sale was considered as an approach that can meet the needs of the local people and will be effective in the development of tourism in the region. The new function given to the church will allow the visitors to the village to have a chance to get to know the cultural values and architectural identity of the local people better. Other structures in the region should be preserved as well and the settlement area should be preserved as a whole. This process, which has been addressed with holistic approaches, will set an example for the other buildings in the Ballıpınar Village. The sensitivity of local government regarding conservation enhances the belief in this issue.